

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Pauli Laymanni e Societate Iesu Jus Canonicum
Commentario Perpetuo Explicatum**

Et Uberi Non Minus Ac Varia Qvam Clara Et Solida Doctrina Illustratum

Commentarius In Librum III. Decretalium

Laymann, Paul

Dilingae, 1698

Capitulum VII. Adversus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62482](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62482)

Adversus.

PARAPHRASIS.

Quod statutum fuerat in Concilio Laterano, & relatum *cap. non minus 4. h. 1.* contra eos sæculares, qui Ecclesias & Ecclesiasticas personas, ac earum bona omni genere exactionum, & collectarum gravant, hic renovat Innocentius III. in Conc. Generali; prohibens hæc iterum sub pena excommunicationis, annullando tales sæcularium sententias & statuta, immunitati Ecclesiarum & personarum Ecclesiasticarum quoad tales collectas præjudicantia: insuper decernens anathematis sententiam durare, non tantum dum in officio existunt, qui tales collectas extorserunt, sed tam ipsos, etiam postquam officio cesserunt, & restituere nolunt, ac hæredes eorum, illà Ecclesiasticà censurà manere constructos, donec satisfecerint. In casu tamen, quo Episcopus cum Clero absque ulla conditione, ad relevandas publicas necessitates & utilitates, subsidia Clericorum paraverint necessaria, poterunt quidem Laici humiliter ac devotè ea recipere, ad cavendam tamen multam, quæ sapienter intervenire possit, imprudentiam, voluit priùs consuli Romanum Pontificem.

SUMMARIUM.

1. *Confirmantur & extenduntur in hoc cap. alia jura immunitatis realem Clericorum concernentia.*
2. *Bona Ecclesiarum, aut Ecclesiasticorum in triplici sunt differentia.*
3. *Sicuti etiam onera, de quorum immunitate Clericis, & Ecclesijs competente contra Laicum magistratum disputatur.*
4. *Quid de oneribus morè realibus, qua*

dicti, seu mancipia, à domino aufugientes) prout expressè cavetur *in h. cap.* ubi dicitur, tales non esse violenter extrahendos: ita ut injustè extrahens sacrilegium committat *cap. sacrilegium caus. 17. q. 4.* & personæ Ecclesiasticæ ad vim vi reprimendam resistere possint; non quidem armis & gladijs defendendo immunitatem, quod non decet Clericos, sed fores claudendo, invocando brachium, & auxilium sæculare, per censuras ab Ordinario infligendas, ad desistendum à violentiâ, aut restituendum extractum urgendo &c. vel S. Augustini decisionem sequendo, qui de tali injustè extracto ad Bonifacium scripsit: *illatum Ecclesia revoca, què vel irreligiosissimus rapuisti: oblatio verò domus tua à Clericis ne suscipiatur, ind. xi. communionè tibi interdico, donec &c.* Extrahens verò ad omne damnum, quod ex tali injusta extractione extracto evenit, ex justitia reparandum obligatur. Secundò capi non potest, incarcerari, aut vinculis constringi in loco sacro *cap. definitio caus. 17. q. 4. & L. presentis cod. de his, qui ad Ecclesias &c.* Neque damnari potest, dum intra Ecclesiam existit, ad mortem, aut aliam gravem corporalem pœnam (de jure saltem, quidquid sit de praxi, de qua Farinacius in sua praxi criminali) quamvis pecuniariâ pœnâ affici possit, ut advertit *Abbas & ex h. cap.* colligit, ubi dicitur: *super hoc tamè, quod iniquè fecit, est aliàs legitimè puniendus.* Tertio prohiberi non potest, quo minùs ad eum necessaria naturæ circa victum & vestitum deferantur *citat. lege presentis*: neque rebus suis, quas secum ad immunitatis locum derulit, privari potest, nisi res illæ sint criminis occasio, aut prohibita ipsi, prout iterum colligunt AA. ex *cit. cap. definitio caus. & q. cit.* Videatur etiam *Theolog. Moral. l. 6. n. 15.*

**

dominus proprietatis suo fundo imposuit, sentiendum?

8. Quid de antiquis tributis, & oneribus, quae stabiliter & perpetuo ex lege ordinaria fundis imposita sunt, in principis sustentationem, priusquam ad Ecclesiam talia bona devenerunt, sentiendum?
6. De quibus tributis & oneribus intelligi debeant SS. Canones, qui secularibus dominis tributa ab Ecclesijs, aut Ecclesiasticis soluta dicuntur?
7. De mixtis oneribus quid sentiendum, circa bona, saltem quae ab Ecclesiasticis titulo Ecclesiastico possidentur?
8. Argumenta quaedam contraria sententiae, quae concedit bonis etiam titulo Ecclesiastico possessis ab Ecclesiasticis, onera haec extraordinaria a seculari magistratu imponi posse, nihil attendendo cautelas juris communis; ex titulo supremi dominij, ex plenitudine potestatis; ex eo, quod omnium subditorum bona, antequam ad Ecclesiasticos pervenerunt, tributaria sibi pro occasione necessitatum publicarum fecerit princeps v. g. desumpta referantur.
9. Ostenditur neque juri natura contrarium esse hanc immunitatem.
10. Neque dici posse, quod multarum secularium curiarum consuetudo contra immunitatem hanc probet aliquid.
11. Etiam Ecclesia & Ecclesiasticorum praedia nonnunquam obligantur, ad praestationes quasdam vehiculares.
12. Et ad vectigalia, pedagia, guidagia &c. solvenda ab itinerantibus &c.
13. Absque eo tamen, ut vis aliqua coactiva in Ecclesiasticos, ad hac extorquenda Laico Principi competat.

Notandum primò. Multa circa hanc juris decisionem colligi posse, non tantum ex illis, quae supra in cap. non minus 4. h. r. dicta sunt, cum hoc cap. tantum illius videatur confirmatio, adversus Consules, Rectores Civitatum, & qui Magistratum

Laicum constituunt, ac statuta talia gravantia contra immunes à sua jurisdictione nulliter faciunt, clarè extensa; sed etiam ex cap. Ecclesia S. Mariae. cap. quae in Ecclesiarum de constitution. cap. finali de rebus Eccl. non alienand. cap. bene quidem & multis similibus dist. 96. (ubi statutis Laicorum Clericos non ligari innuitur) & ex Lege cunctos populos cod. de Summa Trinitate: ubi dicitur, si quid motu proprio à Laicis statutum fuerit, quod Ecclesiarum etiam respiciat favorem (multò magis si in praerudicium Ecclesiae cedat) nullius esse firmitatis, nisi ab Ecclesia fuerit approbatum. Extenditur autem hoc exemptionis privilegium Clericis competens, & eximios eos à jurisdictione Laicorum faciens, ad omnes Clericos, etiam in Minoribus constitutos, si ea observent, quae à Trident. requiruntur ad privilegium fori, de quibus conditionibus L. 2. Decretalium Titul. 2. de foro competente agitur. Ad quae tamen bona Ecclesiarum personarum haec realis immunitas, de qua hic Pontifex loquitur, se extendat, dubitant aliqui, qui Clericorum immunitatem extinctam, aut certè restrictam vellent. Ad clariorem proinde immunitatis hujus notitiam

Notandum secundò. Triplicis generis bona esse, de quibus quæri potest. Primi generis sunt illa, quae peculiari aliqua consecratione, aut benedictione speciali modo Deo consecrata sunt, qualia sunt ipsae Ecclesiae, cameteria, vasa & instrumenta sacra ad Divini cultus ministerium designata, ornamenta & paramenta Ecclesiarum &c. Et haec ab omni onere civilium exactionum immunita esse facile conceditur, cum ad nullum usum profanum adhiberi possint, & res sacrae sint, ac nullo modo frugiferae &c. Secundi generis sunt ea bona Ecclesiastica, quae nihil specialis consecrationis v. g. habent, à fidelibus tamen Deo & Ecclesiae oblata sunt, ad ipsius Ecclesiae necessitatem, consecrationem, ad ministrorum Ecclesiae sustentationem, aut alios pios usus expendenda, qualia sunt praedia, fundi, horti,

horti, domus &c. ad Ecclesias pertinentia, uti & similia tam mobilia quam immobilia bona Ecclesiarum, Tertij denique generis bona sunt bona ipsa Clericorum & personarum Ecclesiasticarum: & quidem alia temporali tantum titulo; alia spirituali obtenta, ut ex titulo de peculio Clericorum jam patet. De his secundi & tertij generis bonis queritur, an immunia illa sint ab oneribus, quæ Laici præstare solent.

3 Notandum tertio. Onera hæc etiam in triplici esse differentia. Alia dicuntur merè realia, quæ ipsis rebus, seu bonis independentè à personis, perpetuè & inseparabiliter adhærent, ex pacto v. g. aliquo, vel ex contractu feudali vel emphyteutico &c. vel per modum stabilis pensionis in gratiam alterius solvendæ &c. ab ipso domino proprietatis, aut cum hujus consensu, fundo v. g. alicui suo imposita. Alia sunt onera merè personalia, personis ipsis immediatè imposita, & ab his præstanda, independentè à bonis in territorio sitis; qualia sunt non tantum civilia tutorum, curatorum munera, sed etiam capitaciones sive illæ exactiones, quæ in quamlibet personam jurisdictioni Principis subiectam, aut in tali patria lucrum ex officio suo, famulatio, aut alijs civilibus functionibus facientem, imponuntur. Alia denique dicuntur onera mixta, quæ ex titulo jurisdictionis personis subditis imponuntur cum respectu ad bona, quæ possident, sive juxta bonorum, quæ possident, facultates, ita ut immediatè ipsas personas, in quas jurisdictionis exerceri potest, mediatè verò bona illorum afficiant; qualia onera sunt tributaria exactiones, sturæ, vectigalia, contributiones &c. & alia hujuscemodi horrida nomina.

4 Notandum quartò. Facile concedi, quòd onera merè realia, quæ à domino proprietatis suo fundo, in feudum v. g. vel emphyteusim Ecclesiæ concessio, imposita fuerunt, vel quæ fundo suo imposuit liberaliter Dominus proprietatis, aut cum consensu hujus imposita fuerunt, in gratiam Principis v. g. secularis solvenda, & cum onere in Eccle-

siam translata fuerunt, ab Ecclesia etiam seculari Principi solvi debeant, non tantum, quia res cum onere suo (merè reali) in quemcumque transit cap. 5. de pign. & cap. 28. 33. de decimis, sed quia per talem transactionem nec justitia colitur, nec liberalitas domini proprietatis evincitur, qui sicuti fundo suo pro suo placito imponere potest onus, ita in Ecclesiam rem suam transferre potest, sub quibuscumque conditionibus (modò hæc non sint contra bonos mores, sicuti non est hæc obligatio ad certum aliquid ab Ecclesia præstandum Principi Laico) quæ si ab Ecclesia acceptentur, prout tale onus merè reale ab Ecclesia acceptari posse videtur argum. cap. 32. de juri Patronat. & cap. 17. de censibus &c. servari debent, & tales pensiones (sive quocumque modo nomines) Principi deinde solvi, non titulo jurisdictionis, quod subjectionem saperet, sed ex pacto, aut ex contractu &c. Et ex hoc capite videtur communiter dici, quòd antiqua tributa, sive ea onera, quæ antequam talia bona ad Ecclesiam pervenerunt, jam illis affixa fuerunt, stabiliter & perpetuè in necessariam v. g. Principis sustentationem solvenda (sive deinde ab ipso domino proprietatis liberaliter fundo suo in gratiam Principis onera hæc imposita sint; sive imposita sint primò ex lege universali & ordinaria jurisdictionis, quæ omnia subditorum bona in necessariam v. g. Principis sustentationem onerata stabiliter, & perpetuè fuerunt) ab Ecclesia etiam & Ecclesiasticis solvenda sint, si bona taliter onerata ad Ecclesiam pervenerint; cum nec præsumi possit de illis, qui hæc talia in Ecclesiam transtulerunt, quòd cum tali boni communi, præjudicio & tanta mediocritate ad bonum commune conservandum, ex prima Principis constitutione necessariorum, diminutione, transferre voluerint bona sua in Ecclesiam; neque cogitari possit, quòd Ecclesia non tantum cultrix justitiæ, sed in omnes liberalissima & gratissima talia onera justissimè imposita, detrectare voluerit, quæ Patronis suis Ecclesias fundantibus

bus, dotantibus, aut ædificantibus ultrò etiam concedit, ut moderatas aliquas pensiones ab Ecclesijs v.g. fundatis solvendas sibi reservare possint *cap. præterea 23. de jure Patron. & ut conditiones in fundatione talium Ecclesiarum possint apponere, ad quas obligetur Ecclesia (cum consensu Episcopi) arg. cap. verum 4. de condit. junctâ Glossa ac Barboza in cap. primum de Cens. n. 4.*

Sicuti autem de his oneribus merè realibus, aut ab antiquo stabiliter & perpetuò impostis, intelligendi videntur illi SS. Canones, qui tributum ab Ecclesijs solvi assentunt Imperatoribus, aut alijs Laicis Principibus (ita tamen, ut fateri etiam debeamus aliquos Canones de eo loqui, quod factum est, non autem de eo, quod jure fieri potest, prout plures Canones intelligi possunt, qui tributa soluta assentunt ab Ecclesijs Principibus Gentilibus, vel alijs Ecclesiæ intestis Imperatoribus) ita alia SS. Canonum Capit. quæ videntur universaliter bona Ecclesiæ, & Ecclesiasticorum ab omnibus oneribus tributorum, steurarum, & exactio num &c. asserere immunita, ad hæc merè realia, vel ab antiquo stabiliter, & perpetuò imposta, non videntur extendenda, cum de extraordinarijs tantum, & novis oneribus loqui videantur, uti clarè patet ex *cap. 4. & 7. b. r. & ex cap. 3. eodem in 6.* & quæ solvenda sunt ab Ecclesijs nõ ex pacto, quo (sub hoc onere licito & concessio delata sibi bona acceperunt, sed ex titulo jurisdictionis alicujus quasi Principi vel Magistratui sæculari in Clericorum bona (saltem quæ titulo Ecclesiastico possidentur) aliqua in aliquo casu jurisdictione competat, quam non tantum SS. Canones simpliciter negant illis, quos obsequendi manet necessitas, non autem imperandi auctoritas, ut ait Pontifex in *cap. 10. de constitut. & cap. 12. de rebus Eccl. non alien. &c.* sed jus etiam divinum sæcularibus admittit, ut testatur Pontifex in *cap. quamquam 4. de censibus in 6. & Trid. Sess. 21. cap. 20. de reform. ac Canonistarum & Theologorum sententia apud*

Bonacinam tom. 3. disp. 1. q. 16. pnn. 2. n. 5. & Thomam Del bene de immunitate cap. 1. dub. 2. sect. 1. & plures pro hac sententia Auctores, Juris & SS. Scripturæ rationes afferentem.

Notandum quintò. Difficilem esse questionem ad onera mixta, num obligentur bona Ecclesiarum & Ecclesiasticorum (saltem quæ titulo Ecclesiastico à beneficiatis Clericis, aut Religiosis possidentur) vel quod idem est, an præter antiqua & ordinaria onera (de quibus modò dictum, & quæ à Jure nonnunquam Canonica & Patrimonialia dicuntur) ad omnia nova & extraordinaria onera (quæ à Jure nonnunquam etiam superducta, vel superindicta vocantur) prædijs & fundis sui territorij à Principe titulo jurisdictionis imponi sæpius solita, etiam Ecclesiastici ac bona Ecclesiasticorum obligentur. Qua in re certissima sententia videtur (ut omitatur longior in utramque partem, & fortassis inutilis discussio, cum nemo facile contrariæ sententiæ AA. ab opinione sua, sive errore dimoveat) vel nullam esse immunitatem realem Ecclesiasticam, vel certè ab his novis & extraordinarijs exactio nibus, quæ Laicis rectè nonnunquam imponi possunt, immunita esse bona Ecclesiastica: si enim Ecclesiæ & Ecclesiastici ex bonis suis Ecclesiasticis ad onera merè realia, & ab antiquo de lege ordinaria imposita, sæcularibus Principibus solvenda, obligantur, ut priore notando concessum, consequenter ab his oneribus non habeant immunitatem, ergo quo ad hæc onera immunitas realis locum non habet: si autem dicas, reali tantum immunitate gaudere eorum bona, si sine necessitate hæc onera imponuntur, nihil speciale habent præ Laicis (& consequenter nulla iterum erit immunitas realis) cum neque Laicis imponi possint nova onera, & novæ exactio nes extra casum justæ necessitatis, prout communis & certa sententia docet: si verò dicas, reali hæc immunitate gaudere Clericorum bona, casu quo justa quidem causa sit exigendi à Laicis collectam, quæ tamen causa

Zzz

nihil

nihil ad Ecclesias specialiter, & directè at-
tinet, ad natū v. g. novi Principis solemnita-
tatem, ad dotem filia Principis constituendā,
in litrum pro redimendis urbibus,
officialibus ab hoste captis &c. aut gaudere,
casu quo onera talia imposita sunt ad com-
munem quidem necessitatem sublevandam,
cui tamen solæ Laicorum facultates sine
magno eorum damno sufficiunt; vera qui-
dem asseris, & sine dubio observanda,
cum non tantum SS. Canones, & Bulla
Cœnæ, ac recentiora Jura etiam Civilia,
hanc saltem immunitatem bonis Ecclesiasti-
cis tribuant *authentica item nulla commu-
nitas cod. de Epif. & Clericis* (quidquid
antiquiora aliqua Jura contradicant, ex hoc
etiam solo capite nulla, quod de rebus Eccle-
siasticis specificè statuunt) praxis tamen
communissima (saltem in nostris partibus)
contraria est, cum ad omnia hæc etiam ex-
traordinaria onera, si rationalis causa vi-
deatur, ea imponendi, non secus Clerico-
rum, ac Laicorum bona concurrere debe-
ant; & prius nonnunquam Clericorum bona,
quam Laicorum excutiantur, ita ut non-
nunquam magis Laicis favor & gratia Prin-
cipis profit, quam Clericis à Jure Divino or-
dinata, utriusque juris sanctionibus stabili-
ta, sub pœnis Canonicis etiam & Civilibus
immunitas. Quidquid tamen sit de hac ra-
tione, communissimo argumento, nun-
quam tamen soluto, probari potest, quod
Ecclesiæ & Ecclesiasticorum bona ab his no-
vis & extraordinarijs exactionibus, quæ à
secularibus Principibus ex causa justæ ra-
tionabilis, publicæ, ac communis, imò
etiam gravis necessitatis, cui sublevandæ
Laicorum opes non sufficiunt (ut omnia
conjugam quæ ex parte causæ finalis, aut
motivæ ad onera hæc imponenda concurre-
re possunt) sint immunia: si nullam habeat
jurisdictionem in bona talia Ecclesiastico-
rum Laicus Princeps, vel Magistratus sæcu-
laris, nulla etiam illis onera imponere po-
test; atqui nullam habet jurisdictionem in
bona talia Laicus Princeps, aut Magistra-
tus, ergo &c. Major certissima videtur, cum

enim hæc onerum extraordinariorum im-
positio sit actus jurisdictionis, consequenter
illis bonis hæc onera à seculari Magistro
imponi non possunt, quæ illius jurisdictioni
non substant; sicuti nemo dixerit, quod
bonis & fundis extra suum territorium, &
jurisdictionis terminos existentibus, onera
taliam imponere possit. Minorem, quæ
certissima est, non tantum probat immu-
nitas realis, quam nemo negare potest, &
probat certissima utriusque juris ratio,
ac axiomata, quibus dicitur, sacra Deo
nullis profanis usibus applicanda; bona
velut accessoria sequi conditionem perso-
næ, saltem quoad exemptionem; mutata
qualitate personæ, mutari etiam qualita-
tem bonorum accessorie connexionis, &
ac plures etiam rationes ex natura bonorum
Laicalium & Ecclesiasticorum, & ex utro-
que jurisdictionis differentia, ac pluri-
mis denique absurdis desumptæ, quæ cer-
tissimè apud relatores videri possunt.

Ad hoc tamen argumentum dissolven-
dum sunt aliqui, qui non tantum juris-
dictionis, quam titulo supremi dominij,
quod in omnia sui territorij bona habet
Princeps v. g. vel ex plenitudine potestatis
hæc onera imponere Principem posse con-
tendant; vel quod Princeps per statum
aliquod, antequam hæc bona ad Ecclesiam
perveniant, omnia territorij sui bona libe-
raria fecerit, & ad tributa quæ libe-
raria præstanda obligaverit, ut cum hoc onera
Ecclesiam transiverint. Alij verò contendunt
hoc Principem v. g. Laicum posse, eo quod
putent, dominos cum hac obligatione
sua bona in Ecclesiam transfuisse, ut ad
omnia onera à Principe justè imponenda
sint obligata. Verum plerisque hos falsis
fundamentis, periculosos, & quæ neque
sui semper Authores sequi voluerunt, &
niti apud relatores AA. videri potest. Ceterum
titulus supremi dominij nihil juris tribuit
Principi in bona illorum, quæ quantum
existant in illius territorio, non sunt
de illius territorio, sive non substant
illius jurisdictioni, eo quod non pertinet

ad personas illius jurisdictioni subiectas, qualia sunt bona Ecclesiarum & Ecclesiasticorum titulo Clericali possessa, cum potestas illa, quæ Principi in talibus quibusdam in bona sui territorij competit, fundetur in titulo jurisdictionis & non conveniat alij, quam habenti jurisdictionem, respectu eorum, in quos habet jurisdictionem, quam etiam supponit plenitudo potestatis, quæ utique ad eos extendi non potest, in quas nulla potestas Principi competit. Et quamvis fortassis hoc supremum dominium, quod nunquam Princeps à se abdicare censeatur, probaret aliquod respectu eorum, qui ex gratia Principis speciali exempti sunt, & privilegiati, nihil tamen probat respectu eorum, qui à Superiore potestate suam exemptionem & privilegia habent. Dicere verò, quòd bona Ecclesiarum ad omnia onera à Laico Principe imponenda obligentur, eò quòd hæc bona priusquam ad Ecclesiam pervenerunt, tributaria sibi per statutum fecerit Princeps, cautela quidem Bartoli est in *Legem Rescripto §. finali ff. de miseribus*, quæ tamen ab omnibus reprobatur, ut ait Baldus apud Azor & ut ait Jason apud Delbene, quæ ab omnibus pro falsa & damnata habetur, ita ut ex validissimis Juristarum rationibus probari possit, ut ait apud hunc ipsum *Cardinalis Albanus*, grave piaculum committere eam, qui contrarium docet: imò nec ipse etiam Bartolus hanc suam opinionem in Consilio posterius dato sequi voluit, ut testatur Azor; & rectè quidem, non tantum, quòd statutum tale, ut aliunde iustitia statuti talis non impugnetur) reddens omnia prædia, & bona taliter tributaria in præjudicium etiam Ecclesiarum sit, indirectè saltem contra libertatem Ecclesiasticam (quæ statuta ab utroque Jure reprobantur, *authent. cassa cod. de SS. Eccles. cap. 10 de constit. Eccl. cap. 49. §. 1. de sent. ex. om. & pluribus hujus tituli juribus*, ac demum in *casu 14. Bullæ Cære*) sed quia talia statuta necessariorum annexam clausulam habent, quamdiu maent sub jurisdictione illius, qui jus statuendi taliter hic & nunc

habet: certè si per Superioris auctoritatem, qui in hunc ipsam, qui statutum tale fecit, jurisdictionem & potestatem habet, bona talia, quæ tali statuto inferior hic Princeps tributaria fecit, à jurisdictione hujus exemptentur, nemo diceret, quòd ea adhuc Principi huic tributaria sint, & ad tributa, ac onera extraordinaria obligentur; cur ergo dicatur de Ecclesia prædij, Jure Divino, vel saltem Pontificio, cui utique omnes Catholici Principes subesse debent, exemptis? Et quamvis dominus proprietas fundo suo onus reale, certam v. g. pensionem in Principis gratiam singulis anni solvendam imponere possit, quòd onus in ipsa Ecclesia transeat, ut supra concessum hinc tamen obligationem, ut ad quacunque onera & tributa suo tempore titulo jurisdictionis à Principe imponenda, obligatus sit fundus talis, quem in Ecclesiam transtulit, quòd imponere possit, prebari non potest, cum talis obligatio videatur repugnare Juri Divino, vel saltè Juri Canonico pro bono publico immunitatem statuenti, cui privata persona, quæ immunitati pro bono communi introductæ renuntiare non potest, parere debet.

Neque dicas, Jus naturæ dictare, ut ad communes necessitates subeundas pariter omnes concurrant; cum enim omnes pariter fruantur communibus bonis, omnes etiam sentire debent communia onera: quòd vel maximè dicendum est in casu, quo publicæ & communes necessitates tam Clericos quam Laicos, æquè principaliter affligunt, uti fit in casu hostis publici avertendi, & patriæ contra eum defendendæ, qui non minus Ecclesiastica, quam laica bona exurit, & devastat &c. & in casu, quo publicis necessitatibus sublevandis, Laicorum facultates non sufficiunt: certè ipse Summus Pontifex in *cap. 2. h. t.* nullum (de hominibus Ecclesiarum, ut ait Glossa) vult in casu necessitatis à vigilijs & murorum custodia esse immunem. Respondetur enim, si de communibus necessitatibus sublevandis loquaris, quas nonnunquam alij patiuntur privati, ad aggeres v. g. ducendos ob agros

v. g. aut fundos vicinos flumini, aut viarum ante aedes cujuslibet purgandarum & conservandarum necessitate &c. ad puteum v. g. communem in vicinia conservandum &c. libenter concedo, quod in casu tali, in quo non minus Ecclesia & Ecclesiastici ipsi damnum patiuntur, aut commodum sentiunt, contribuere debeant tam Ecclesiastici, quam Laici, cum contributio talis non tam publica jurisdictionis auctoritate, quam ex privato pacto, aut tacita conventionione ad communia & privata mala avertenda, fiat, & ad hoc sine dubio jus etiam naturæ obligat, quod solum etiam probatur ex *cap. 2. relato*. Si verò de communibus quidem, publicis tamen necessitatibus sermo sit, docuerunt quidem aliqui distinguendo, ita ut concedant, jus naturæ dictare, quod omnes (præsertim illi, quos æquè principaliter ea tangunt) ad eas sublevandas concurrere debeant, si non sint privilegiati; negant tamen, si sint privilegiati, uti sunt Clerici de Jure Divino & utriusque Juris privilegio circa sua bona: quæ optima est, libenter concedo, quod ex Jure naturalis dictamine vel etiam præcepto contribuere debeant Ecclesiæ, & Ecclesiastici, ad communes publicas necessitates, præsertim si ipsas etiam Ecclesias æqualiter cum Laicis illæ tangant; nego tamen, quod debeant ex imperio præcisè, & voluntate Laici Principis, aut juxta ipsius placitum, titulo jurisdictionis onera talia imponentis. Certè in *cap. non minus 4. hoc tit.*, ne naturali obligationi derogeretur, satis cavetur, dum statuunt Jura, in tali casu, quo publica necessitas ab Ecclesijs etiam & Ecclesiasticis subsidia exigit; fieri ea debere, ita tamen, ut prius à Clero, & Episcopo examinetur, utrum tanta necessitas hinc & nunc urgeat, cui sublevandæ Laicorum facultates (sine gravi gravamine scilicet, ut advertit Suarez) non sufficiant: si verò ferat necessitas moram, ipse etiam summus Pontifex de hoc consulatur; subsidia autem talia non à Laicis extorqueantur, sed humi-

liter & devotè, cum gratiarum actione recipiantur: ita textus *cap. adversus*. Neque dici potest per contrariam consuetudinem capitula hæc abrogata esse, cum enim ex *cap. finali de consuetud. paroch.* quod consuetudo, quæ est irrationalis, aut quæ introducitur, nec legaliter consentiente Pontifice, ad abroganda Jura Canonica nihil valeat; consuetudo autem illa, quæ à Jure corruptela appellatur, quæ est hæc consuetudo *cap. quanquam 4. de censibus, & cap. 1. hoc tit. in sexto*, & quæ libertati ac immunitati Ecclesiasticæ obviat, irrationalis sit, ut advertit Glossa in *cap. relat. finale v. rationabilis*; neque de ea consuetudine consensus legalis Pontificis habeatur, quam singulis annis in Bulla Censæ sub excommunicationis pena prohibet Pontifex; consequenter talis consuetudo, sive potius corruptela, & abusus, ad abroganda Jura Canonica nihil valeat potest.

Ex his autem apparet primò. Non esse improbabilem eorum sententiam, quam *lib. 4. Theol. Moral. rr. 9. cap. 6.* cum Civilibus quibusdam tenent etiam Canonice aliqui, quod scilicet Ecclesiæ & Ecclesiasticorum prædia teneantur etiam ad præstationes aliquas vehiculares, ad communem necessitatem ab antiquo prædij subus, priusquam ad Ecclesiam pervenerint, impositas: quin etiam non improbabilem parer, quod ad novas etiam præstationes vehiculares, quas in casu occurrentis necessitatis, de novo nonnunquam imponunt Principes, ex prædij, saltem titulo merè civili possessis, obligentur Ecclesiæ, & Ecclesiastici, ob allatas rationes superius, probabiles, aut præsumptivas.

Ex quibus rationibus, præsertim quæ in Concordatis quibusdam, aut Conventionibus Statuum Provincialium, tam Laicorum quam Clericorum, in commune bonum consulentium fundantur, apparet etiam secundò, non esse improbabile, quod etiam vectigalia, quæ ratione rerum exoticarum vel intra patriam venditarum, aut empta-

sum, solvi debent, uti & pædagia, acguidagia ab itinerantibus solvenda, ad vias, pontes &c. conservandos, ad tuta itinera præstanda &c. etiam ab Ecclesiasticis agris suis solvere debeant, non tantum si propriè dictam negotiationem, Clericis prohibitam, exerceant ad lucrum ex re emptâ, & non mutata divendita faciendum; sed si ex suis etiam prædijs collecta illa, aut meliorata ad privatas suas necessitates transferant, & distrahant. Et quamvis à plurimis Canonistis, non tantum rigidioribus, immunitatis realis Ecclesiasticæ patronis, sed illis etiam, qui Laicis circa Ecclesiasticorum hæc bona concedunt aliquid, hæc non tam facillè admittantur, ob nimis claros terminos, hinc inde relatos tam SS. Canonum, quàm Jurium Civilium, & quòd gravi metu coacti, ad hæc talia contribuenda consentiant Prælati, quale voluntarium non sufficit, ut dici possint sponte contribuere: quia tamen communissimæ praxi aliquid concedendum, tolerari hæc possunt, ut non improbabilia; ita tamen, ut nulla appareat probabilitas illius sententiæ, quæ coactivam etiam vim seculari Principi, ab Ecclesiasticis personis, ad hæc onera extorquenda permittit in illo casu, quo ad onera hæc ex consensu proprio, aut tacito pacto obligantur, & executionem, etiam per pœnæ impositionem, pecorum abactionem, bonorum arrestationem &c. auctoritate publica factam concedit. Quæ praxis, nisi fundetur in privilegio à summo Pontifice obtento, defendi non potest: cum enim ex omnium confessione coactio talis & executio sit actus jurisdictionis, Laicis autem nulla jurisdictio competat in personas, aut bona Ecclesiastica, ut ex dictis patet; consequenter etiam nullavis coactiva, aut executio autoritativa illis concedi potest: neque hi, qui taliter jurisdictionem in personas aut bona Ecclesiastica exercent, aut per se vel per alios, directè aut indirectè exequuntur, vel ad hoc auxilium, consilium, aut favorem præstant, ab incurrenda excommunicatione Bullæ

Cœnæ casu 17. & 18. excusari possunt, nisi privilegio Pontificio innixi hoc faciant, aut frigidum illud, & parum probabile opponere velint, Bullam Cœnæ, quoad hæc sibi displicentia, non esse receptam.

Dixi tamen: si publicâ auctoritate hoc faciant; quòd si enim privatâ tantum auctoritate Laicus aliquis Clerici debitoris bona sibi detineat, dum solutionem ipsi expediat, vel per legitimum suum judicem ad solutionem cogatur, aut occultam sibi compensationem faciat in casibus, quibus ea licet, nihil contra immunitatem aget, cum nullam in Clericum aut bona illius jurisdictionem exercent, sed medium jure naturæ concessum arripiat, ad solutionem expediendam, necessarium.

CAPITVLVM VIII.

Quia plerique.

PARAPHRASIS.

Delatum fuit ad Innocentium III. quòd Prælati aliqui Ecclesiastici sub prætextu Procuratorum Legatis Apostolicæ Sedis tribuendarum, à subditis plus extorqueant, quàm necessarium sit: talen proinde iniquam exactionem non tantum prohibet in Concilio Generali hic Pontifex, sed vult etiam, ut extorta restituantur, & pauperibus tantundem largiantur iniqui hi exactores, quantum extorserunt, ita ut velit Canonica etiam ultioni subjacere Superiores Ecclesiasticos, si querela injustæ hujus exactionis ad eos delata fuit, in executione tamen hujus constitutionis sint negligentes.

SUMMARIUM.

*Quid in hoc Capit. de Jure Natura sit,
& quid de Jure positivo pœnali?*

NOTandum. Restitutionem injustè acquisitorum faciendam esse injustè læso, Jus naturale, & justitia commutativa docet, ita, ut hæc restitutio, non tam pœna sit